

På väg mot återanvändning och återvinning av hög kvalitet av bygg- och rivningsavfall

Av: Elin Fager och Filippa Johansson

Att byggsektorn behöver bli cirkulär är samhället överens om, men ännu kvarstår hinder för att detta ska genomföras. Som ett steg på vägen infördes sommaren 2020 en lagändring som förstärker vikten av återanvändning och återvinning av hög kvalitet för byggnadsmaterial. För att undersöka effekterna av detta har vi analyserat hur lagändringen tagits emot och påverkat arbetet med avfallsminimering. Dessutom undersöktes åtgärder som skulle kunna komplettera lagen för att öka cirkulariteten i branschen.

Bygg- och rivningsbranschen är stor och komplex, med många olika typer av hinder som minskar benägenheten att arbeta cirkulärt. Detta kan handla om allt från brist på ekonomiska incitament och plats för mellanlagring till okunskap om avfallsminimering och dess miljömässiga fördelar. För att lösa dessa hinder har tidigare publikationer föreslagit en mängd olika åtgärder, vilket bland annat berört behovet av lagstiftning kring avfallsminimering.

Detta var något som faktiskt infördes i och med den lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2020, vilken flyttade fokus i avfallsarbetet från avlägsnande av farligt avfall till just återvinning och återanvändning. Lagändringen innebär i praktiken att man vid ett bygge eller rivning ska identifiera återvinningsbart avfall och återanvändningsbara byggprodukter och göra upp en plan för hur dessa sedan ska tas om hand. På så sätt förväntas arbetet med cirkulära materialflöden underlättas och bygg- och rivningsavfall förebyggas.

Dessa förväntningar tycks dock inte ha infriats sedan lagändringen infördes, då det genom vårt arbete dels framkommer att man i långt ifrån alla åtgärder identifierat avfall för återbruk eller återvinning, dels att det tycks finnas en stor diskrepans mellan vad som identifierats och vad som faktiskt omhändertogs. Samtidigt visade det sig att identifieringen och omhändertagandet av avfall vid bygg- och rivningsåtgärder knappt granskas av berörda tillsynsmyndigheter i nuläget, vilket gjort lagändringen tandlös.

Lagens nya cirkulära fokus identifierades vara en källa till osäkerhet kring lagändringen. En central del i att förbättra implementeringen handlar därför om att öka kunskapen och kompetensen om återbruk och återvinning inom branschen, men också om möjligheten att utöva mer, och mer detaljerat, tillsynsarbete. Lagändringen är dock ny i sammanhanget och implementeringen kommer troligen att förbättras i takt med ökad erfarenhet att implementera den samt generell kunskapsutveckling om inventering och återbruk.

Dock krävs det oftast mer än en lösning för att komma till rätta med ett omfattande problem, samtidigt som det är viktigt att åtgärderna som införs faktiskt har önskad effekt. För att få reda på vad branschen själva ser ett behov av tillfrågades därför olika aktörer om vilka åtgärdsförslag som de ansåg vara mest centrala i att ytterligare avhjälpa de hinder som lagändringen påverkat. Här visade det sig finnas en stor samstämmighet – både mellan de tillfrågade aktörerna och tidigare publikationer. Därmed är resultatet i detta arbete en viktig utgångspunkt för framtida utredningar kring utformning av styrmedel för att öka cirkulariteten ytterligare.

Alltså finns det fortfarande mycket att göra för att bygg- och rivningsbranschen ska bli cirkulär, men i och med lagändringen har det börjat röra på sig i rätt riktning. Nu krävs det att vi aktivt fortsätter på den inslagna vägen mot återanvändning och återvinning av hög kvalitet.